

Θεσμοί και Οικονομική Αλλαγή

Καθηγητής Σπύρος Βλιάμος

Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Université de Paris Dauphine

Ινστιτούτο Διπλωματίας

Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος

Απρίλιος 2015

Αναφορά στην Ιστορία (1)

- **Αίγυπτος (2014)**

(μέσο επίπεδο εισοδήματος $12\% < \text{ΗΠΑ}$,
20% πληθυσμού σε απόλυτη φτώχεια)

- **Βρετανία (δεκαετία 1980)**

(χαμηλός ρυθμός ανάπτυξης σε σχέση με ΗΠΑ,
Γερμανία, Ιαπωνία)

- **Αργεντινή / Ινδία (Αρχή 20^{ου} αιώνα)**

(μη ανάπτυξη παρά την ύπαρξη
πλουτοπαραγωγικών πηγών)

Αναφορά στην Ιστορία (2)

- Μετά Β΄ΠΠ έμφαση στην συσσώρευση κεφαλαίου
- Μετά το '70 έμφαση σε άλλους παράγοντες:
  - ↓ ↓ ↓
  - καλύτερη οργάνωση της κοινωνίας
  - κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού,
  - κίνητρα και περιορισμούς στην ανθρώπινη ανταλλαγή

Ερωτήματα

- Τι είναι οι θεσμοί ;
- Ποία η φύση τους και σημασία τους για την ανθρώπινη συμπεριφορά και ανάπτυξη;
- Πόσο σημαντικό ρόλο παίζουν στην οικονομία και κοινωνία;
- Πώς μπορούμε να εξηγήσουμε την διαφορά στην ευημερία μεταξύ χωρών;
- Τι κάνει την οικονομία (ή τις αγορές) να λειτουργεί ή να μη λειτουργεί;
- Παίζει ρόλο ο τρόπος λειτουργίας της κυβέρνησης

Τι είναι οι Θεσμοί;

- Είναι ανθρωπίνως επινοημένοι περιορισμοί που παρέχουν κίνητρα ή καθορίζουν όρια για την ανθρώπινη ανταλλαγή είτε αυτή είναι πολιτική, κοινωνική ή οικονομική.
- Δηλαδή είναι οι κανόνες του παιχνιδιού, επομένως μειώνουν την αβεβαιότητα παρέχοντας μια δομή στην καθημερινότητα.
- Οι θεσμοί είναι τυπικοί (το Σύνταγμα, οι νόμοι, τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα) είτε άτυποι (έθιμα, κώδικες συμπεριφοράς μεταξύ των ανθρώπων).

Σημασία τους για την ανθρώπινη συμπεριφορά και ανάπτυξη

- Προκαλούν μείωση της αβεβαιότητας επομένως και μια σταθερή δομή στην ανθρώπινη αλληλεπίδραση
- Η δομή αυτή δεν είναι απαραίτητα και αποτελεσματική.
- Δηλ. δυνατή η **συνύπαρξη** θεσμών που λειτουργούν ομαλά και φαινομένων υπανάπτυξης.
- Στην περίπτωση αυτή οι θεσμοί επιβάλλεται να αλλάξουν.

Πώς εξηγείται η διαφορά στην ευημερία μεταξύ χωρών;

- Οι Θεσμοί δημιουργούν παράγοντες που συμβάλουν στην κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού (ο βασικός συντελεστής ανάπτυξης σήμερα)
  1. η καλύτερη οργάνωση της παραγωγής,
  2. η εξάλειψη της διαφθοράς στην καθημερινή διακυβέρνηση
  3. η βελτίωση της παροχής δημοσίων υπηρεσιών,
  4. το επίπεδο της παιδείας και κατάρτισης,
  5. η βελτίωση των συστημάτων υγείας,
  6. οι πρακτικές της εργασίας,
  7. η παροχή ίσων ευκαιριών στους πολίτες γιατί αυτές θα μεταλλάξουν τις νοοτροπίες και συμπεριφορές των οικονομούντων ατόμων.

Τί πρέπει να γίνει;

- υιοθέτηση περισσότερο δυναμικών προσεγγίσεων όπου οι προτιμήσεις, η τεχνολογία και οι παραγωγικοί θεσμοί δεν θα είναι δεδομένες αλλά διαρκώς εξελισσόμενες παράμετροι.
- ενσωμάτωση των θεσμών στα οικονομικά υποδείγματα επειδή αυτοί αποτελούν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ των προτιμήσεων των ατόμων (καταναλωτών και παραγωγών), της τεχνολογίας και του υπόλοιπου κοινωνικοοικονομικού συστήματος.
- δημιουργία ενός νέου θεωρητικού πλαισίου ανάλυσης των διαδικασιών αυτών.
- Το νέο θεωρητικό πλαίσιο απομακρύνεται από την ορθόδοξη οικονομική σκέψη και δανείζεται επιχειρήματα και έννοιες από την πολιτική επιστήμη, την κοινωνιολογία, την ψυχολογία και την φιλοσοφία.

‘Νέοι’ Τρόποι Ανάπτυξης (1)

- Θεσμική και οργανωτική ανασυγκρότηση των φορέων για την έγκαιρη και αποτελεσματική λήψη αποφάσεων που συμβάλλει στην:
    - (α) ενεργοποίηση των κοινωνικών και οικονομικών φορέων για ανάληψη νέων δραστηριοτήτων (κοινωνική κινητικότητα),
    - (β) αναδιάρθρωση και διεύρυνση της παραγωγικής βάσης μέσα από την προώθηση της τεχνολογικής και γνωστικής δυναμικότητας του οικονομικού συστήματος.
- Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα δημιουργούνται μάλλον από την ενεργοποίηση του πληθυσμού, παρά δωρίζονται από τη φύση.

‘Νέοι’ Τρόποι Ανάπτυξης (2)

Η αναπτυξιακή διαδικασία εκφράζεται με προώθηση

- νέων επιχειρημάτων και θεωριών,
- νέων πολιτικών και προγραμμάτων,

με στόχο

- την κινητοποίηση των παραγωγικών συντελεστών και
- την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

‘Νέος’ Τρόπος Ανάπτυξης (3)

Ενεργοποίηση του Ενδογενούς Δυναμικού

Προωθείται προς τρεις συγκεκριμένες κατευθύνσεις :

- (α) πολιτική για αύξηση της επιχειρηματικότητας μέσα από αλλαγή νοοτροπιών και δημιουργία κινήτρων για ανάληψη νέων δραστηριοτήτων από επιχειρήσεις ,
- (β) πολιτική για αύξηση της παραγωγικότητας των συντελεστών παραγωγής και κυρίως του ανθρώπινου παράγοντα.
- (γ) πολιτική για την ενίσχυση άλλων πρωτοβουλιών που δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από επιχειρηματική δράση.

Πολύ επίκαιρη Πολιτική

Σε συνθήκες ύφεσης και διευρυμένων ελλειμμάτων του ευρύτερου δημόσιου τομέα

- (α) η διαπεριφερειακή ανακατανομή (μεταφορά) πόρων γίνεται πολιτικά και οικονομικά αδύνατη,
- (β) η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων του ευρύτερου δημόσιου τομέα επιβάλλει την από-συγκέντρωση του διοικητικού μηχανισμού, τη στήριξη της τοπικής αυτοδιοίκησης και τη δημιουργία νέων θεσμών συμμετοχής και κοινωνικού διαλόγου.

Με αυτό το τρόπο η πολιτική Ε.Ε.Δ. συνδυάζεται άμεσα με την ενδυνάμωση των αποσυγκεντρωμένων και αποκεντρωμένων φορέων διοίκησης και ανάπτυξης, οι οποίοι αποκτούν και λειτουργικά συγκεκριμένο ρόλο στην άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής.

Πολιτική Ενεργοποίησης Ενδογενούς Δυναμικού(1)

- Βασίζεται σε τρεις ομάδες ενεργειών, η σειρά των οποίων όμως ποικίλει ανάλογα με την μορφή του προβλήματος στην συγκεκριμένη οικονομία και τις δυνατότητες που έχει αυτή να αναπτυχθεί.
- Οι τρεις αυτοί άξονες πολιτικής είναι:
  1. Η Παροχή πληροφόρησης,
  2. Η Πρόκληση κοινωνικής κινητικότητας, δηλαδή δημιουργία ενδιαφέροντος και γνώσης,
  3. Η Προσφορά κεφαλαίων.

Ενεργοποίησης Ενδογενούς Δυναμικού(2)

Με την πολιτική αυτή ενεργοποιούμε τους καθοριστικούς παράγοντες που θα επιδράσουν στην αγορά εργασίας, παρά τις ιδιαιτερότητες που διαφοροποιούν στις αγορές αυτές από χώρα σε χώρα, προκαλώντας:

- τον σχεδιασμό μίας νέας στρατηγικής με έμφαση ανθρώπινο δυναμικό και την συντεταγμένη ανθρώπινη συνεργασία,
- την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και τεχνογνωσίας,
- την αξιοποίηση της κεκτημένης εμπειρίας

